

ZA NARODOV BLAGOR:

Zunanji povod za dramo je Cankar dobil iz sodobnega političnega življenja in razprtij v slovenskih meščanskih strankah: v klerikalni stranki je prišlo do razdora med "mladimi" in "starimi". Ta pripetljaj je prenesel Cankar v liberalno sredino in na njem zasnoval idejo politične komedije. V ospredju sta figuri meščanskih politikov, doktorja Grozda in Grudna, ki predstavljata narodno stranko, obenem sta pa tekmeča za ugled in koristi odločilnega političnega položaja.

Komedija Za narodov blagor je postavila v ospredje satiro na politične razmere, ki je imela v Romantičnih dušah podrejeno vlogo. Zdaj se je razrasla v obsežno satirično zgodbo o sporu med Grozdom in Gornikom, ki intrigirata drug proti drugemu, da bi si pridobila bogatega Gornika - vse to pa v imenu narodovih idealov. Ta satira je torej obračun z miselnostjo nacionalizma in liberalizma, ki je okoli 1900 izgubila že vso svojo ideološko in socialno vrednost ter se sprevrgla v politično frazo za potrebe meščanske politike. Satirični ideji se v sredini igre pridruži še ideja nonkonformizma, poosebljena v novinarju Ščuki, ki se otrese hlapčevanja meščanskim politikom in začne z njimi boj. Njegov upor je najprej individualen, nato pa anarhističen z napol socialističnimi gesli. V zvezi s Ščuko se mimogrede pojavi ideja etične krivde in očiščenja, medtem ko se ob doktorju Grozdu oglašajo motiv močne osebnosti, ki s cinično resnicoljubnostjo vlada množici hlapcev in hinavcev. V igri je precejšnje število prizorov, ki nimajo pravega idejnega pomena. Umetniško najpomembnejši prizori so: spor med Grozdom in Grudnom v prvem dejanju, ki duhovito uporablja palelistično tehniko situacijske komike, prizor zapeljevanja v drugem dejanju z dekadenco impresionističnimi učinki in pa prizor z zavezovanjem Grozdovih čevljev v tretjem dejanju, ki pomeni prelom v Ščukovem duhovnem razvoju.

Oblika komedije se giblje v lahkotnejšem, tradicionalno stiliziranem slogu starejše komediografije. Od objektivnega realizma in naturalizma jo oddaljuje močno karikiranje, ki prehaja v grotesko.

Njen stilni vzor je Gogoljev Revizor, na katerega spominja tudi osrednji motiv meščanskih velemož, ki se potegujejo za naklonjenost vplivnega tujca. Opaziti je tudi sledove meščanske bulvarske komedije in vodvila iz srede 19. stoletja.

IDEJA:

Smeši predstavnike slovenske boržuazije, ki govorijo o narodovem blagru, a skrbijo le za svoje koristi.

FABULA:

Drama se začne pri deželnem poslancu Grozdu. Ima ženo, pri njem pa živita še nečakinja Matilda in Kadivec - njen ljubimec. Matilda je odigrala tudi spletko, še posebej, če ji je to naročil stric. Pri Grozdovih slavijo in tu se zberejo vsi, ki v mestu nekaj veljajo in vsi tudi pričakujejo g. Gornika, ki se je naselil v njihovem mestu in ima zaradi bogastva zelo vplivna poslanstva, od katerih si tako Grozd kot Gruden nekaj obetata.